

Referanser:

Arkivsak: 21/03440-1

Døvemenighetene

Sammendrag

Døvemenighetene er kategorialmenigheter innenfor Den norske kirke, dvs. menigheter som skal gi et tilbud til en kategori av Dnks medlemmer, på tvers av geografi. Alle døve og sterkt hørselshemmede, samt deres familier, er døvekirkenes medlemmer og målgruppe.

Døvekirken har norsk tegnspråk som arbeidsspråk, og har utarbeidet sin egen tegnspråkliturgi, samt annet materiell på tegnspråk.

Døvekirken er i dag organisert som et eget, landsdekkende prosti under Oslo bispedømme, med Døvekirkenes fellesråd som fellesorgan for de sju døvemenighetene. Kontakt med menigheter, bispedømmet og biskop lokalt der døvemenighetene holder til er mer tilfeldig og sporadisk. Biskopene inviteres til en samtale om kontakt med døvemenighetene i eget bispedømme.

I forbindelse med nye kirkelig organisering, vil også spørsmålet om døvekirkenes organisering melde seg. Det pågår et prøveprosjekt i Døvekirken om enhetlig ledelse, som avsluttes høsten 2023. I rapporten fra Müller-Nilssen-utvalget anbefales det at Kirkemøtet fastsetter en ny ordning for døvemenighetene og døvepresttjenesten som bygger på de generelle ordninger for kirkelig organisering, med hensyn til de erfaringer man gjør seg i prøveprosjektet.

Forslag til vedtak

Bispemøtet tar saken til orientering.

Det oppfordres til at biskop og bispedømme der hvor det er døvemenigheter knytter kontakt med disse, bla. ved at døvekirkenes ansatte inviteres til samlinger i bispedømmet, eventuelt også i prostiet der Døvekirken er lokalisert.

Bispemøtet anbefaler at det ved fastsettelse av ny ordning for døvemenighetene og døvepresttjenesten tas hensyn til døvekirkenes egenart, og at ordningen med et landsdekkende døveprosti videreføres.

Saksorientering

Bakgrunn

Kort historisk riss

Døvekirken slik den er i dag er resultat av en lang prosess som man kan si begynte enten i 1893, 1872 eller enda tidligere. Det døvekirkelige arbeidet kom på sett og vis i gang med de første døve som ble konfirmert i Norge 14.juli 1830 på Døvstumme-Instituttet i Trondheim. De kunne da gå til nattverd og gifte seg, men det var bare de som gikk på døveskolene som fikk mulighet til å delta på konfirmasjonsundervisning og bli konfirmert. Det mer organiserte døvekirkelige arbeid begynte i døveforeningen i Kristiania, med andakter i 1872. Fra 1873 ble andaktene holdt på Balchens skole på Frogner der teologistudenten Conrad Svendsen var døvelærer og han og en annen lærer fikk ansvar for andaktene. Fra 1888 betalte døveforeningen en liten godtgjørelse til Conrad Svendsen for andaktene, og fra 1889 fikk de et lite tilskudd fra Stortinget og han begynte å virke som døveprest på fritiden. I 1893 ble Svendsen ordinert som døveprest, og han skulle ved siden av jobben som døvelærer reise rundt om i landet og forkynne. I 1895 innvilget Stortinget midler til en full stilling, og Svendsen ble prest for Norges døve.

I 1894 kjøpte døveforingen i Oslo et bedehus på Bislet, som ble innviet til Norges første døvekirke. Fra tidlig på 1900-tallet kom det krav fra døve rundt omkring i landet om flere gudstjenester, og det ble etterhvert nødvendig med flere prestestillinger. Døvepresten i Oslo ble da hovedprest for døve, senere døveprost. Det ble egne døvemenigheter og -kirker i Trondheim, Bergen og Stavanger, og senere også Ålesund, Tromsø og Sandefjord. I 1975 begynte den første døvekateketen i Oslo, og den første døvediakon kom i 1996.

I 1970 begynte arbeidet med å omorganisere det døvekirkelige arbeidet til et prosti og døvemenighetene ble soknemenigheter. Døveprostiet ble organisert under Oslo biskop. Ved siden av at stillingen som døveprest ble *Kirkedepartementets rådgivende komite for den geistlige betjening av Norges døve* opprettet i 1895. Dette ble ledet av domprosten i Oslo, med Hovedpresten for Norges døve som daglig leder. I 1998 ble dette endret til Døvekirkenes fellesråd ledet av en folkevalgt og med kirkevergen som daglig leder.

Dagens situasjon

Kirkemøtet har fastsatt en særskilt forskrift om ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten. Her heter det at den kirkelige betjening av døve er organisert i døvemenigheter, og døvemenighetene har et fellesorgan kalt døvekirkenes fellesråd. Døvekirkenes fellesråd samsvarer med døveprostiet. Døveprostiet er et landsdekkende prosti, oppdelt i fire døvedistrikter med sju døvemenigheter/-kirker: Østenfjelske (Oslo og Sandefjord), Sør-vestenfjelske (Stavanger/Kristiansand), Vestenfjelske (Bergen og Ålesund) og Nordenfjeldske (Trondheim og Tromsø). I Kristiansand er det et menighetsutvalg, men Døvekirken søker om å opprette Kristiansand som egen menighet. Hver menighet velger en representant og en vara inn i døvekirkenes fellesråd. Hver menighet har ansvar for et større geografisk område innenfor sitt distrikt, som stort sett følger bispedømmegrensene:

- Oslo: Oslo, Hamar og Borg
- Sandefjord: Tunsberg og Telemark
- Stavanger: Stavanger og Agder
- Bergen: Bjørgvin
- Ålesund: Møre
- Trondheim: Nidaros og Sør-Hålogaland, bortsett fra Lofoten og Vesterålen.
- Tromsø: Nord-Hålogaland, pluss Lofoten og Vesterålen.

Oslo biskop har tilsyn med døvekirken, og er arbeidsgiver for prestene, diakonen og ansatte i trosopplæringen. Døvekirkenes ansatte deltar på biskopens og bispedømmets samlinger på linje med andre ansatte i bispedømmet.

Kontakt med andre bispedømmer

Selv om døvekirken organisatorisk hører inn under Oslo bispedømme, har menighetene sitt virke over hele landet. Døve bor spredt i distriktene, og kommer ikke nødvendigvis til kirkene for å feire gudstjeneste, få utført kirkelige handlinger eller delta på andre arrangementer. Menighetene må dermed drive utadrettet virksomhet. Særlig gjelder dette ved dåp, vielser og gravferder, der døveprestene reiser til den lokale menigheten der folk bor. Menighetene har også samarbeid med ordinære menigheter i Dnk om faste gudstjenester der det bor en del døve, f.eks. med Hamar menighet.

Spørsmålet er om døvemenighetene bør ha nærmere kontakt med biskop og bispedømmet lokalt. Selv om det formelle tilsynet fortsatt kan være under Oslo biskop, kan det være gode grunner for at menighetene også har en tilknytning til lokalt bispedømme. For de ansatte i døvekirken vil det innebære mulighet for et større lokalt faglig fellesskap, noe man mister med at kollegene i døvekirken er spredt over hele landet. Selv med årlige fellessamlinger, oppleves arbeidet til tider ensomt. Det døvekirkelige arbeidet skiller seg på en del områder fra den hørende kirke, men mye er også felles.

For døvekirken vil også mer lokal kontakt gjøre det lettere å finne og holde kontakten med døve i distriktene. Særlig døve barn er gjerne alene i sin familie og omgangskrets som døve, og foreldre som får døve barn vil ikke nødvendigvis ha kjennskap til og oppsøke Døvekirken når barnet skal døpes eller konfirmeres. Døvekirken får ikke melding om hvem som er døve, og vet dermed ikke hvem som har behov for døvekirkens tilbud. Med mer tilstedeværelse fra døvekirken i kollegafellesskapet i bispedømmet vil det kunne øke bevisstheten blant kirkelige ansatte lokalt om at det kan være barn og andre som vil ha nytte av kontakt med døvekirken.

Døvekirken vil også kunne være en ressurs for den hørende kirke i sitt bispedømme. Døvekirken har mye ressurser og har utarbeidet materiell som kan komme også andre til nytte. Spesielt gjelder dette i trosopplæringen, der man som lokal menighet kan ha døve eller hørselshemmede medlemmer som skal inkluderes i det lokale arbeidet. Døvekirken ønsker å bistå med sin kompetanse på tegnspråk og det de kaller visuell teologi. Erfaringer viser også at mange hørende har utbytte av og setter pris på tegnspråk og elementer døvekirkens liturgi, f.eks. dans.

Døvemenighetene i ny kirkelig organisering

Prøveprosjekt enhetlig ledelse

Kirkemøtet har åpnet for at Kirkerådet kan godkjenne forsøk med en annen organisering for døvemenighetene enn det som følger av den gjeldende ordning. Kirkerådet godkjente i juni 2020 en avtale mellom Oslo bispedømmeråd og Døvekirkenes fellesråd om forsøk med enhetlig ledelse i døvekirken. Forsøket innebærer at døveprosten er daglig leder av Døvekirkens fellesråd. Tidligere kirkeverge er nestleder og har fått tittelen administrasjonsdirektør. Tilsvarende er sokneprestene daglig leder for døvemenighetene, mens tidligere daglig leder er nestleder med tittel administrasjonsleder. Prosjektet ble iverksatt 01.12.20, og forsøksperioden er på tre år. Det skal gjennomføres en midtveisevaluering og en sluttevaluering.

Ny kirkelig organisering

Forsøket i døvekirken har noen av de samme målsetningene som prosjektet for kirkelig organisering, med enhetlig ledelse og samordning av arbeidsgiveransvaret. Organiseringen av døvekirken har bygd på prinsippet om at de alminnelige bestemmelsene i kirkeordningen bør gjelde døvekirken så langt det passer. Müller-Nilssen-utvalget anbefaler i sin rapport at Kirkemøtet fastsetter en ny ordning for døvemenighetene og døvepresttjenesten som bygger på de generelle ordninger for kirkelig organisering i tråd med forslaget fra hovedutvalget, med de tilpasninger som anses som nødvendige på bakgrunn av de erfaringer som blir høstet i forsøksperioden.

Et spørsmål som melder seg er om døvemenighetene i ny kirkelig organisering fortsatt skal organiseres i ett landsdekkende prosti, eller om de skal legges inn under det prosti og det bispedømmet de tilhører geografisk. Fordelen med det vil være en tettere tilknytning til resten av Dnk, med gjensidig utveksling av ressurser og kontakter. Det vil kunne gi økt bevissthet om tegnspråk og kirkens døve medlemmer i den «hørende» kirken, og bidra til

integrering og tettere samarbeid lokalt. Samtidig er døvekirken noe mer enn kirken på tegnspråk. Døve har en egen kultur og egne uttrykksmåter som dels er felles, men også dels er svært ulikt fra samfunnet ellers. Døvekirken har lang erfaring og opparbeidet mye kompetanse på å virke innenfor denne kulturen og på dens premisser. I tillegg til å være kirke, er døvekirkene også sosiale møteplasser. Døve kan føle seg hjemme, bruke sitt eget språk, og delta på linje med alle andre uten de begrensninger de opplever i samfunnet ellers. Menighetene og medarbeiderne er avhengig av tett samarbeid med hverandre, og en oppsplitting av døveprostiet vil gjøre arbeidet vanskeligere. Det vil trolig også være stor motstand i døvekirken mot å avvikle døveprostiet. Det vil derfor være mest hensiktsmessig å beholde dagens struktur med ett bispedømme som hovedansvarlig, men med åpning for justeringer. Tilknytningen til og synligheten i Dnk ellers vil kunne ivaretas av en større bevissthet i de andre bispedømmene.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Skriv inn teksten her